

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

การถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดระนอง
Knowledge Transfer of Quality Durian Production Through the Process of Farmers Field Schools in
Ranong Province

พงศธร สุขอนันต์ (Pongsaton Sukanant)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khrutmuang Sanserm)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร 2) ความรู้ และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรของเกษตรกร 3) ความคิดเห็นต่อประโยชน์และความต้องการส่งเสริมการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรของเกษตรกร 4) ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนเกษตรกรในการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร และ 5) ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอกและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเกษตรกรในการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่เกษตร จำนวน 5 ราย และสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรทุเรียน ปี 2566 อำเภอละ 20 ราย มีประชากร 100 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดรวม 105 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นสมาชิกสถาบันกลุ่มเกษตรกร มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียน 7.44 ปี เป็นเจ้าของพื้นที่เอง รายได้จากการสวนทุเรียนเฉลี่ย 288,110.00 บาท และจำหน่ายให้ล้ง 2) จากการวัดระดับความรู้ จำนวน 15 ข้อ เกษตรกรมีความรู้ในระดับมาก ตอบถูกมากที่สุดเรื่อง โรงเรียนเกษตรกรทุเรียนเป็นการถ่ายทอดความรู้รูปแบบที่เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง แหล่งความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนเกษตรกร เกษตรกรได้รับจากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อออนไลน์ 3) เกษตรกรเห็นด้วยต่อประโยชน์ของโรงเรียนเกษตรกรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเห็นต่อประโยชน์ ในเรื่องโรงเรียนเกษตรกรทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความต้องการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดมากที่สุด รองลงมาด้านการสนับสนุน 4) เกษตรกรเห็นด้วยต่อความเหมาะสมของโรงเรียนเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่ากระบวนการจัดทำปฏิทินการผลิตทุเรียนคุณภาพเหมาะสมที่สุด 5) ปัญหาของการถ่ายทอดความรู้ ด้านการผลิตอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยการผลิตมีราคาสูง เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ภัยธรรมชาติ/โรคแมลง จุดแข็งที่สำคัญคือ สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรสามารถออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ จุดอ่อนคือ สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรยังยึดติดกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีเจ้าหน้าที่เป็นวิทยากรฝ่ายเดียว โอกาสที่สำคัญคือ เป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรในการนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาใช้เป็นการส่งเสริมแบบหนึ่งในพื้นที่ อุปสรรคคือ สภาพภูมิอากาศ แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบโรงเรียนเกษตรกร และส่งเสริมการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่

คำสำคัญ ถ่ายทอดความรู้ ทุเรียนคุณภาพ กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร โรงเรียนเกษตรกร

¹ นักศึกษาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Phongsaton_88@outlook.co.th

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tukstou@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, economic, and social conditions of farmers 2) knowledge and knowledge resources about the process of farmers field schools of farmers 3) opinions toward the benefits and needs for extension in the process of farmers field schools of farmers 4) opinions on the appropriateness of the process of farmers field schools of farmers and 5) problems, suggestions, internal environment, external environment, and development guidelines for farmers field schools. The population of this research were divided into 2 groups: 5 agricultural officer and 100 members of farmers field schools in 2023 with 20 people from each district. Data were collected from the entire population of 105 people. Data were collected through conducting interview and were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking, and classification. The results of the research found out that 1) most of the farmers were female with the married status, completed primary school education, were members of farmer group institutions, had the average experience in durian farming of 7.44 years, owned their own land, earned the average income from durian garden of 288,110.00 Baht, and sold the products to the middlemen. 2) According to the 15 questions knowledge level assessment, farmers had knowledge at the high level. They answered most correctly on the topic that durian farmers school was the model of knowledge transfer with farmer-centered concept. For the knowledge resource regarding the farmers school, farmers received from personal media at the highest level. Second to that was from online media 3) Farmers agree on the benefits of farmers field schools, overall, at the high level. They believed on the benefit in the aspect that the farmers school created the variety of learning process and needed the knowledge transfer regarding marketing the most. Second to that was on the aspect of the support. 4) Farmers agree on the appropriateness of farmers school, overall, at the high level. They thought that the process of creating quality durian production calendar was the most appropriate. 5) Problems of knowledge transfer regarding the production was at the high level with high factors of production on the top of the list. Second to that was natural disaster/insect disease. The key strength was that the members of farmers field schools were able to design the learning themselves. The weakness was that the members of farmers field schools still attached to the learning process with officers as the one-way lecturer. The key opportunity was that it was the policy of the department of agricultural extension in the process of farmers field schools as part of the extension in the area. The threat was on weather. They key development guidelines included the extension of the learning process for farmers field schools and the learning extension of the officers.

Keywords: Knowledge transfer, Quality durian, Process of farmers field school, Farmers field school

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ทุเรียนเป็นผลไม้สดที่มีการส่งออกมากเป็นอันดับ 1 ของประเทศ ปี 2565 ทุเรียนที่ทำการส่งออกต่างประเทศมีปริมาณร้อยละ 80-90 ของทุเรียนที่ผลิตได้ทั้งหมด (กรมการค้าต่างประเทศ, 2566) ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่เหมาะสมกับการปลูกทุเรียน และมีผลผลิตออกมาสู่ตลาดโลกอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ปลูกและให้ผลมากที่สุดในประเทศไทย คือ ภาคตะวันออกและภาคใต้ โดยในประเทศไทยมีสายพันธุ์ทุเรียน มากกว่า 200 พันธุ์แต่มีพันธุ์ที่เป็นได้รับความนิยมสำหรับการบริโภคและการค้า และมีการส่งเสริมประมาณ 5 สายพันธุ์ที่เราคุ้นและรู้จักได้แก่ พันธุ์ชะนี พันธุ์หมอนทอง พันธุ์ก้านยาว พันธุ์พวงมณี และพันธุ์กระดุม พื้นที่จังหวัดระนองนั้นเป็นแหล่งผลิตทุเรียน อันดับต้นๆของภาคใต้ มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 46,190 ไร่ และพื้นที่ให้ผลผลิตแล้วประมาณ 37,287 ไร่ มีผลผลิตทุเรียนส่งออกสู่ตลาดประมาณ 35,636 ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 4,551.87 ล้านบาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2566) และมีแนวโน้มการขยายพื้นที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่องดูได้จากการปรับเปลี่ยนพื้นที่มาปลูกทุเรียนแทนพืชอื่น จากราคา และความต้องการของตลาดโลกที่อยู่ในเกณฑ์ที่ดีเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรต้องมีการบำรุงดูแลรักษาให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดและเพิ่มรายได้เกษตรกรจึงแสวงหา วิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะดำเนินการดูแลป้องกันรวมถึงกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช เพื่อยับยั้งและลดความเสียหายอันที่จะส่งผลต่อผลผลิตทั้งยังเป็นการป้องกันไม่ให้ศัตรูพืชเข้าทำลาย แต่เกษตรกรยังมีการจัดการพื้นที่ตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยวที่ไม่เหมาะสม

ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรมีการนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาใช้เพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกร แทนการถ่ายทอดความรู้แบบในอดีต ซึ่งรูปแบบการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรรูปแบบทั่วไป ที่ผ่านมากกระบวนการมักจะเกิดจากเจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดหลักสูตรและเป็นหลักสูตรภาพรวม เกษตรกรจะถูกจัดให้เป็นผู้รับองค์ความรู้และเทคโนโลยีจากการบรรยายของวิทยากร ซึ่งเจ้าหน้าที่คาดหวังว่าเกษตรกรจะนำเทคโนโลยีและความรู้ดังกล่าวไปปฏิบัติตามได้บ้างไม่มากก็น้อยรวมถึงให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต จึงไม่อาจจะแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง (กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร, 2566) อีกทั้งการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมาตัวเจ้าหน้าที่ยังขาดทักษะและความรู้ในการทำงานร่วมกับเกษตรกร การนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาใช้ถ่ายทอดความรู้ นั้นเป็นการศึกษาและถ่ายทอดความรู้รูปแบบหนึ่ง เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร โดยให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคอยให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

สำนักงานเกษตรจังหวัดระนองเห็นความสำคัญของการนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาปฏิบัติในพื้นที่ ในปี พ.ศ. 2566 จึงได้มีการนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาเริ่มต้นทดลองใช้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดระนอง จำนวน 5 กลุ่ม ซึ่งกระจายอยู่ทุกอำเภอของจังหวัดระนอง เพื่อให้เกษตรกรมีการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ซึ่งมีตัวเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยการปฏิบัติจริง เรียนรู้โดยการศึกษาดูงาน เปลี่ยนเกษตรกรจากผู้รับเป็นผู้ยอมรับ และเป็นการเรียนรู้ไปพร้อมกันกับตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ มีความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการผลิตทุเรียนคุณภาพ ที่มีการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จากการดำเนินกิจกรรมของสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง ยังพบว่าเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ในกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในบางประเด็น และเกษตรกรยังมีความรู้ที่ต่ำกว่าตนเองเป็นเพียงผู้รับอย่างเช่นการอบรมในรูปแบบที่ผ่านมา อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบยังต้องมีการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เรียนรู้เรื่องความรู้ในการผลิตทุเรียนคุณภาพร่วมกับเกษตรกรด้วย จากปัญหาที่กล่าวมาจึงมีความจำเป็นต้องวิจัย เรื่อง การถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดระนอง เพื่อให้ทราบถึง ความเหมาะสม ปัญหา และแนวทางพัฒนา เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการส่งเสริมในรูปแบบที่ต่างออกไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้ และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อประโยชน์และความต้องการส่งเสริมการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนเกษตรกรในการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอกและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเกษตรกรในการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำอำเภอที่รับผิดชอบเรื่องโรงเรียนเกษตรกร จำนวน 5 คน โดยเก็บข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม และเกษตรกรสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรทุเรียน ของจังหวัดระนอง ในปี 2566 มีเกษตรกรเข้าร่วมอำเภอละ 20 คน รวมมีประชากร 100 คน เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ ทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC) เท่ากับ 0.97 และทำการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) มีค่าระหว่าง 0.802 – 0.951 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา การจัดอันดับ และการจัดหมวดหมู่ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 60.00 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.39 ปี สมรส จบประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.77 คน มีแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.43 คน มีแรงงานที่มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียนจำนวนเฉลี่ย 2 คน มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียน เฉลี่ย 7.44 ปี เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 22.76 ไร่ เป็นเจ้าของที่ดินเอง มีรายได้รวมทั้งหมด เฉลี่ย 415,302.00 บาท/ปี มีรายได้จากการทำสวนทุเรียนเฉลี่ยอยู่ที่ 288,110.00 บาท/ปี และส่วนใหญ่จำหน่ายทุเรียนให้กับล้งรับซื้อ
2. ความรู้ และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2.1.1 เกษตรกร จากการวัดระดับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จำนวน 15 ข้อ มีความรู้ในระดับมาก ตอบได้ถูกต้องโดยเฉลี่ย 11.93 ข้อ โดยตอบถูกมากที่สุดร้อยละ 99.00 คือเรื่อง กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เป็นการถ่ายทอดความรู้รูปแบบที่เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง และตอบผิดมากที่สุดร้อยละ 46.00 คือเจ้าหน้าที่เกษตรคือวิทยากรหลัก (เฉลี่ย : ในกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เจ้าหน้าที่เป็นวิทยากรที่เลี้ยง ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน)

2.1.2 เจ้าหน้าที่ จากการวัดระดับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จำนวน 15 ข้อ มีความรู้ในระดับมากที่สุด ตอบได้ถูกต้องโดยเฉลี่ย 13.80 ข้อ โดยตอบถูกมากที่สุดร้อยละ 100.00 คือเรื่อง ระยะเวลาในการจัดกระบวนการที่เหมาะสมอยู่ที่ความต้องการของเกษตรกรและตามกระบวนการผลิตพืช และตอบผิดมากที่สุดร้อยละ 40 คือแปลงต้นแบบ และแปลงเปรียบเทียบ ต้องมีพื้นที่เท่ากัน (เฉลี่ย: ในการเปรียบเทียบข้อมูล ระหว่างแปลงต้นแบบ และแปลงเปรียบเทียบควรมีขนาดพื้นที่เท่ากัน แต่พื้นที่รวมทั้งหมด ไม่จำเป็นต้องมีขนาดพื้นที่เท่ากัน)

2.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

2.2.1 เกษตรกร ได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ในระดับปานกลาง โดยแหล่งความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชน ตามลำดับ

2.2.2 เจ้าหน้าที่ ได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ในระดับมาก แหล่งความรู้ที่เจ้าหน้าที่ได้รับมากที่สุดคือสื่อออนไลน์ รองลงมา สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล และสื่อมวลชน ตามลำดับ

ตารางที่ 1 สรุปแหล่งความรู้

แหล่งความรู้	เกษตรกร (N=100)				เจ้าหน้าที่ (N=5)			
	μ	(σ)	ความหมาย	อันดับ	μ	(σ)	ความหมาย	อันดับ
1. สื่อบุคคล	3.54	.567	มาก	1	3.68	.733	มาก	3
2. สื่อมวลชน	2.67	.848	ปานกลาง	4	3.40	.938	ปานกลาง	4
3. สื่อสิ่งพิมพ์	3.02	.786	ปานกลาง	3	3.95	.707	มาก	2
4. สื่อออนไลน์	3.39	1.022	ปานกลาง	2	4.45	.807	มากที่สุด	1
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	3.15	0.805	ปานกลาง		3.87	0.796	มาก	

3. ความคิดเห็นต่อประโยชน์และความต้องการส่งเสริมการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

3.1 ความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการส่งเสริมการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

เกษตรกร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01) มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนเกษตรกรทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\mu = 4.26$) การถ่ายทอดความรู้ที่เกษตรกรได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\mu = 4.12$) และมีแปลงเรียนรู้แปลงต้นแบบทำให้เข้าใจกระบวนการผลิตพืชให้มีคุณภาพมากขึ้น ($\mu = 4.10$)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

เจ้าหน้าที่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ($\mu = 4.80$) เป็นกระบวนการที่ทำให้เข้าใจตลอดกระบวนการผลิตอย่างเหมาะสม ($\mu = 4.60$) และสามารถนำไปปรับใช้กับการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม ($\mu = 4.60$)

ตารางที่ 2 สรุปความคิดเห็นต่อประโยชน์

ประเด็นความคิดเห็น	เกษตรกร (N=100)				ประเด็นความคิดเห็น	เจ้าหน้าที่(N=5)			
	μ	(σ)	ความหมาย	อันดับ		μ	(σ)	ความหมาย	อันดับ
โรงเรียนเกษตรกรทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.26	.645	มากที่สุด	1	เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่	4.80	.447	มากที่สุด	1
การถ่ายทอดความรู้ที่เกษตรกรได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.10	.718	มาก	2	เป็นกระบวนการที่ทำให้เข้าใจตลอดกระบวนการผลิตอย่างเหมาะสม	4.60	.548	มากที่สุด	2
มีแปลงเรียนรู้แปลงต้นแบบทำให้เข้าใจกระบวนการผลิตพืช	4.10	.611	มาก	2	สามารถนำไปปรับใช้กับการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบอื่น	4.60	.548	มากที่สุด	2
เฉลี่ยรวม	4.01	.665	มาก			4.46	0.517	มากที่สุด	

3.2 ความต้องการส่งเสริมการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

เกษตรกร มีระดับความต้องการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.87) โดยเกษตรกรมีความต้องการในด้านการตลาดในเรื่องมีช่องทางจำหน่ายที่หลากหลาย ($\mu = 4.21$) รองลงมา ด้านการสนับสนุน ในเรื่อง มีการรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่าย ($\mu = 4.02$)

เจ้าหน้าที่ มีการให้คำแนะนำเพิ่มเติมเรื่องความต้องการส่งเสริม ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ เน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนและร่วมกันสรุปข้อมูล เน้นให้เกิดการเรียนรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดถูกต้องและปลอดภัย
- 2) ด้านการผลิต ให้เกษตรกรได้ปฏิบัติจริง เรียนรู้ร่วมกันภายในแปลง
- 3) ด้านการตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้เกี่ยวกับการตลาดออนไลน์ การแปรรูปเพื่อเพิ่มช่องทางด้านการตลาด ส่งเสริมการตัดทุเรียนให้ได้มาตรฐาน
- 4) ด้านการสนับสนุน ควรสนับสนุนให้เกษตรกรขยายสารชีวภัณฑ์ในการป้องกันโรคและแมลงภายในแปลง สนับสนุนองค์ความรู้ให้เจ้าหน้าที่เพื่อเป็นความรู้ให้เกษตรกรเพิ่มเติม สนับสนุนงบประมาณ

4. ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนเกษตรกรในการผลิตทุเรียนคุณภาพ

4.1 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

เกษตรกร คิดเห็นต่อความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยที่เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรสมาชิก ($\mu = 4.08$) การอบรมโดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง ($\mu = 4.03$) และกระบวนการจัดทำปฏิทินการผลิตทุเรียนคุณภาพ ($\mu = 3.98$) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่ คิดเห็นต่อความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามประเด็นพบว่า มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กระบวนการจัดทำปฏิทินการผลิตทุเรียนคุณภาพ ($\mu = 5.00$) การอบรมโดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง ($\mu = 4.80$) และการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรสมาชิก ($\mu = 4.60$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 สรุปประเด็นความคิดเห็น

ประเด็นความคิดเห็น	เกษตรกร (N = 100)				ประเด็นความคิดเห็น	เจ้าหน้าที่ (N = 5)			
	μ	(σ)	ความหมาย	อันดับ		μ	(σ)	ความหมาย	อันดับ
การถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรสมาชิก	4.08	.646	มาก	1	กระบวนการจัดทำปฏิทินการผลิตทุเรียนคุณภาพ	5.00	.000	มากที่สุด	1
การอบรมโดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง	4.03	.611	มาก	2	การอบรมโดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง	4.80	.447	มากที่สุด	2
กระบวนการจัดทำปฏิทินการผลิตทุเรียนคุณภาพ	3.98	.696	มาก	3	การถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรสมาชิก	4.60	.548	มากที่สุด	3
เฉลี่ยรวม	3.82	.715	มาก			4.32	.452	มากที่สุด	

5 ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอกและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเกษตรกรในการผลิตทุเรียนคุณภาพ

5.1 ปัญหาของการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

5.1.1 เกษตรกร ปัญหาในภาพรวมมีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.35$) เมื่อพิจารณาในส่วนที่เกษตรกรมองถึงปัญหามากที่สุดดังนี้

1) ปัญหาด้านการผลิต พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\mu = 3.57$) และเมื่อพิจารณาประเด็นที่มีระดับปัญหามากที่สุดคือ ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ($\mu = 3.79$) รองลงมาคือภัยธรรมชาติ/โรคแมลง($\mu = 3.69$)

2) ปัญหาด้านการตลาด พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.41$) และเมื่อพิจารณาประเด็นที่มีระดับปัญหามากที่สุดคือ ไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าเองได้ ($\mu = 3.90$) รองลงมาช่องทางจำหน่ายผลผลิตไม่หลากหลาย ($\mu = 3.35$)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

5.1.2 เจ้าหน้าที่ ระบุปัญหาเป็นรายประเด็นจำนวน 4 ด้านดังนี้

- 1) ด้านความรู้ ตัวเจ้าหน้าที่เองยังขาดความรู้ในการผลิตทุเรียนคุณภาพทำให้การถ่ายทอดความรู้มีข้อผิดพลาด เกษตรกรยังยึดถือวิธีปฏิบัติที่เคยทำมาในอดีตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ช้า
- 2) ด้านการผลิต เกษตรกรเน้นผลลัพธ์หลังการเก็บเกี่ยวที่ปริมาณไม่ได้มองถึงคุณภาพ เจ้าหน้าที่ยังคงองค์ความรู้ที่หลากหลายในการผลิตทุเรียนคุณภาพ สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงทำให้เกษตรกรได้รับผลกระทบ เช่น การขาดน้ำในหน้าแล้ง การระบาดของโรคและแมลง
- 3) ด้านการตลาด เจ้าหน้าที่ขาดองค์ความรู้ในด้านการแปรรูปผลผลิต เกษตรกรยังคงยึดถือการขายผลผลิตในรูปแบบเดิม
- 4) ด้านการสนับสนุน พัฒนาเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอในเรื่ององค์ความรู้ สนับสนุนงบประมาณ

5.2 ข้อเสนอแนะในการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

5.2.1 เกษตรกร พบว่าภาพรวมมีระดับของข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.58$) เมื่อพิจารณาในส่วนที่เกษตรกรมีระดับข้อเสนอแนะมากที่สุดดังนี้

- 1) ด้านการตลาด พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.92$) และเมื่อพิจารณาประเด็นที่เกษตรกรมีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ควรมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน ($\mu = 4.03$) รองลงมาส่งเสริมให้มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย ($\mu = 3.94$)
- 2) ด้านความรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.59$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นที่เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ คือ การให้ความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ($\mu = 3.75$) มีแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง ($\mu = 3.58$)

5.2.2 เจ้าหน้าที่ ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมในเรื่องของข้อเสนอแนะในการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการผลิต ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ ควรมีการติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและดำเนินการถ่ายทอดความรู้หรือแลกเปลี่ยนกันอยู่เสมอเพื่อร่วมแชร์ประสบการณ์ใหม่ๆ
- 2) ด้านการผลิต ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่มีหรือที่ใช้สำหรับการผลิตทุเรียน เพิ่มองค์ความรู้และการสอนให้เกษตรกรวางแผนในการผลิตโดยแบ่งเป็นช่วง ๆ ตามการเจริญเติบโตของผลผลิต
- 3) ด้านการตลาด หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมเพื่อเป็นเกษตรกรต้นแบบให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้และปฏิบัติตาม
- 4) ด้านการสนับสนุน ควรมีเอกสารความรู้ประกอบการดำเนินงานโรงเรียนตามชนิดพืชที่จะดำเนินการติดอาวุธในเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอ

5.3 ประเด็นการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ รวม 10 ราย เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ภายในภายนอก และแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

จากการสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis และกำหนดกลยุทธ์ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
	1. กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรสร้างให้ผู้นำกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง และมีภาวะผู้นำ (S1) 2. สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรให้ความร่วมมือทำกิจกรรม และมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ (S2) 3. โรงเรียนเกษตรกรมีกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน โดยยึดความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก(S3) 4. สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรสามารถออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (S4) 5. กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (S5) 6. กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทในแต่ละพื้นที่ได้ (S6) 7. กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมีแปลงต้นแบบสำหรับไว้เปรียบเทียบกับแปลงที่ดำเนินการแบบปกติ (S7) 8. กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมีกิจกรรมสัมพันธ์ (S8)	1. สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรยังยึดติดกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีเจ้าหน้าที่เป็นวิทยากรฝ่ายเดียว (W1) 2. สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรบางส่วนยังไม่เข้าใจกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (W2) 3. เจ้าหน้าที่ยังขาดทักษะการจัดการกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรที่ชัดเจน (W3) 4. สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรบางส่วนเป็นผู้สูงอายุ (W4) 5. สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรยังขาดการบริหารจัดการเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ (W5)
ปัจจัยภายนอก	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
	1. เป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรในการนำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาใช้ในการส่งเสริมแบบหนึ่งในพื้นที่ (O1) 2. หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนให้การสนับสนุนการจัดกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร(O2) 3. เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน (O3) 4. เจ้าหน้าที่และผู้ที่ได้เข้าร่วมกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรได้เรียนรู้เทคนิคขั้นตอนตลอดจนนวัตกรรมเทคโนโลยี และภูมิปัญญาต่างๆ ในการผลิตพืชให้มีคุณภาพจากสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในแปลงของตนเองได้ (O4)	1. สภาพภูมิอากาศ มีฝนชุกเกือบตลอดทั้งปี เป็นปัจจัยหนึ่งทำให้ผลผลิตเป็นโรคและแมลงได้ง่าย (T1)
	1. ส่งเสริมจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบด้านการผลิตพืชคุณภาพจังหวัดระนอง (S3+S4+S5+S6+S7+O3+O4) 2. ส่งเสริมการต่อยอดจัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ (S1+S2+O1+O2) 3. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดระนอง (S5+S6+O3+O4)	1. ส่งเสริมการจัดทำแผนปฏิบัติการการผลิตในทุกชนิดพืชในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดระนอง (S5+S6+T1)
		กลยุทธ์เชิงรุก SO
		1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบโรงเรียนเกษตรกร (W1+W2+O3) 2. ส่งเสริมการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ในการทำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (W3+O1) 3. สนับสนุนให้มีสมาชิกคนรุ่นใหม่เข้าเป็นสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร (W4+O2)
		กลยุทธ์เชิงรับ WT
		2. ส่งเสริมให้สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (W2+W5+T1)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

5.3.1 แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเกษตรกร จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis และดำเนินการวิเคราะห์ TOWS Matrix จึงได้สรุปแนวทางในการต่อยอดจากการถ่ายทอดความรู้ด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้ 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านสมาชิก ดังนี้ (1) ส่งเสริมจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบด้านการผลิตพืชคุณภาพจังหวัดระนอง (2) ส่งเสริมต่อยอดการจัดตั้งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ (3) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดระนอง (4) ส่งเสริมให้สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรเห็นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร (5) ส่งเสริมการจัดทำแผนปฏิบัติการผลิตในทุกชนิดพืชในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดระนอง

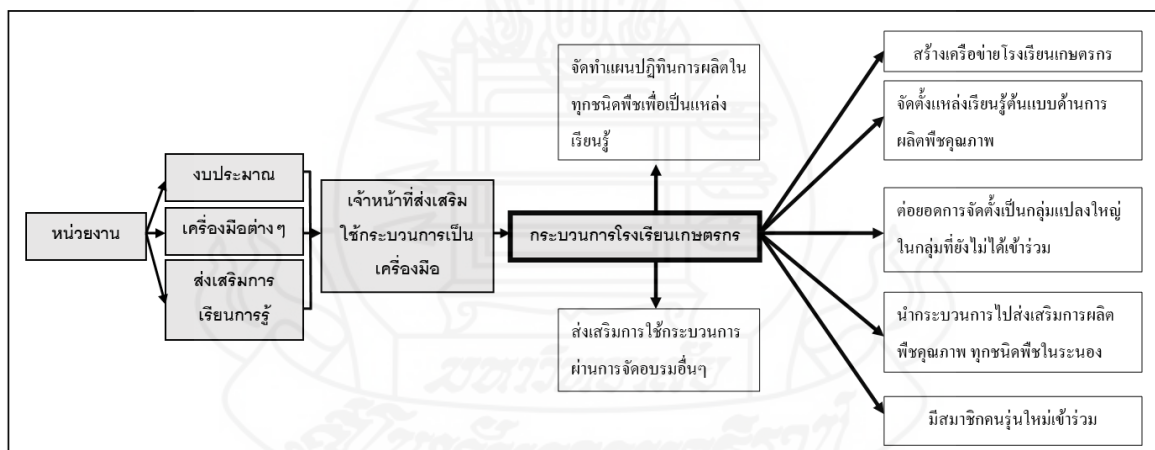
2) ด้านเจ้าหน้าที่ ควรส่งเสริมการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่ในการทำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

3) ด้านกระบวนการโรงเรียน ควรส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบโรงเรียนเกษตรกรผ่านการจัด

อบรมโครงการต่างๆ

4) ด้านการสนับสนุน ควรสนับสนุนให้มีสมาชิกคนรุ่นใหม่เข้าเป็นสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้สรุปแนวทางการพัฒนากระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเป็นโมเดลแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปโมเดลแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเกษตรกร

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้การผลิตพืชคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนของเกษตรกร ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการจัดกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ

1.1 เพศ จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกฤษณะ จันทะนารักษ์. (2564, น. 38) วิจัยเรื่อง การผลิตและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการส่งออกของ เกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของสรารุช ชลหาญ (2564, น. 52) วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตทุเรียนพื้นเมือง คุณภาพ ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 69.5 เป็นเพศชาย จากข้อมูลมีความเห็นว่าในปัจจุบันเพศหญิงเริ่มเข้ามาจับบทบาทด้านการเกษตรมากขึ้นให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ

1.2 อายุ จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51.39 ปี ซึ่งสอดคล้องกับ วรรีรัมย์ ขวัญชัย (2566 น.149) วิจัยเรื่อง การได้รับการส่งเสริมการจัดการศัตรู พืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน มีอายุเฉลี่ย 51.93 ปี และนายสรารุช ชลหาญ (2564, น.53) พบว่าเกษตรกรผู้ปลูก ทุเรียน มีอายุเฉลี่ย 50.70 ปี จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น เพราะปัจจุบันคนรุ่นใหม่หันมาทำงานด้านการเกษตรน้อยลง ทำให้แรงงานภาคเกษตรปัจจุบันอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูง

1.3 รายได้จากการทำสวนทุเรียน จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกร มีรายได้จากการทำสวนทุเรียน 100,000 – 500,000 บาท เฉลี่ยอยู่ที่ 288,110.00 บาท ซึ่งไม่สอดคล้องกับ กฤษณะ จันทะนารักษ์(2565, น. 42) พบว่าเกษตรกร ผู้ปลูกทุเรียนมีรายได้เฉลี่ย 3,868,492.25 อาจเป็นเพราะสภาพพื้นที่ที่ทำการวิจัยมีกลุ่มชุดดินและลักษณะภูมิประเทศ สภาพ อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากมีฝนตกชุก ซึ่งไม่เหมาะกับการปลูกทุเรียนสักเท่าไร ประสพการณ์ในการปลูกทุเรียนที่ผู้วิจัยมีการ เก็บข้อมูลพบว่าค่ามีเฉลี่ยที่ 7.44 ปี อีกทั้งแหล่งรับซื้อผลผลิตต่างกัน ผลผลิตและราคาผลผลิตแตกต่างกัน จึงทำให้มีรายได้ที่ แตกต่างกัน

2. ความรู้ และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

2.1 ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.0 มีความรู้อยู่ในระดับมาก จากคำถามที่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด ได้แก่ เป็นการถ่ายทอดความรู้รูปแบบที่เกษตรกรเป็นศูนย์กลาง และปฏิทินการจัดการสวนทุเรียนทำให้คาดการณ์การจัดการสวนได้ ในส่วนที่เกษตรกรตอบผิดมากที่สุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ เกษตรคือวิทยากรหลักรองลงมา คือ แปลงต้นแบบ และแปลงเปรียบเทียบไม่จำเป็นต้องเป็นพืชชนิดเดียวกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ การศึกษาของธีระ กิจเจริญ (2550, น. 36) วิจัยเรื่อง การประเมินผลการฝึกอบรมตามโครงการโรงเรียนเกษตรกรไม่ผล พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.4 มีความรู้ระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่ากระบวนการโรงเรียนเกษตรกรปัจจุบันมีการเน้นการจัด กระบวนการอย่างต่อเนื่องและมีการเน้นย้ำในเรื่องกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรก็ยังขาดความเข้าใจใน เรื่อง เจ้าหน้าที่เกษตรคือวิทยากรหลัก จึงควรมีการถ่ายทอดความรู้และการติดตามอย่างต่อเนื่อง

2.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (1)เกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวม เกษตรกรมีแหล่งความรู้ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า แหล่งความรู้ประเภทสื่อบุคคลอยู่อันดับแรก และเมื่อพิจารณาประเด็นอันดับแรก คือ ได้รับความรู้เจ้าหน้าที่ภาครัฐมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วรรีรัมย์ ขวัญชัย (2566 น.149) พบว่าเกษตรกรได้รับการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 2.97 โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมยังคงเป็นบทบาทที่สำคัญในการให้ความรู้และเป็นพี่เลี้ยงต่อตัวเกษตรกร และควรต้องมีการพัฒนา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ตนเองอยู่เสมอ(2) เจ้าหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีแหล่งความรู้ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า แหล่งความรู้ประเภทสื่อออนไลน์อยู่อันดับแรก และเมื่อพิจารณาประเด็นอันดับแรก คือ ยูทูบ ซึ่งสอดคล้องกับศยามล สีนประเสริฐ (2562, น. 50) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่า เจ้าหน้าที่ได้รับแหล่งข้อมูลข่าวสารมากที่สุด จากอินเทอร์เน็ตค่าเฉลี่ย 4.51 ในระดับมาก จะเห็นว่าสื่อออนไลน์ กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและคนรุ่นใหม่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญดังนั้นการพัฒนาตนเองให้ทันกับโลกในปัจจุบันจึงจำเป็นกับการพัฒนาด้านของนักส่งเสริม

3. ความคิดเห็นต่อประโยชน์และความต้องการส่งเสริมการผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

3.1 ความคิดเห็นต่อประโยชน์ของโรงเรียนเกษตรกร (1)เกษตรกร พบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยที่เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นต่อประโยชน์ของโรงเรียนเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนเกษตรกรทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย รองลงมา คือ มีแปลงเรียนรู้แปลงต้นแบบทำให้เข้าใจกระบวนการผลิตพืชให้มีคุณภาพมากขึ้น จะเห็นว่าเกษตรกรมองเห็นต่อประโยชน์ของกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในเรื่องที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งต่างจากการเรียนรู้ในรูปแบบเดิม ๆ (2)เจ้าหน้าที่ พบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยที่มีระดับความคิดเห็นต่อประโยชน์ของโรงเรียนเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ รองลงมา เป็นกระบวนการที่ทำให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางทำให้มีการร่วมกันเรียนรู้ จากการวิจัยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมองเห็นประโยชน์ของกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในการส่งเสริมในรูปแบบใหม่ที่ทำให้การรับรู้ของเกษตรกรต่างไปจากเดิมทำให้การเรียนรู้เป็นไปตามที่เกษตรกรต้องการ จึงทำให้เกษตรกรเรียนรู้ได้ตลอดกระบวนการต้นน้ำจนปลายน้ำ

3.2 ความต้องการความต้องการในการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพ พบว่า ความต้องการในการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร ในการถ่ายทอดความรู้ในประเด็นต่าง ๆ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณะ จันทนะนารักษ์(2565, น. 42) พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน มีความต้องการในการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาข้อมูลแต่ละประเด็นหลัก ผลปรากฏดังนี้ (1)ด้านการตลาด ระดับความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประเด็นระดับมากที่สุด คือ มีช่องทางจำหน่ายที่หลากหลาย (2) ด้านการสนับสนุนระดับความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประเด็นระดับมากที่สุด คือ มีการรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่าย และได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง (3) ด้านความรู้ ระดับความต้องการด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาประเด็นระดับมากที่สุด คือ มีการถ่ายทอดความรู้รูปแบบโรงเรียนเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ มีความรู้และได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานด้านการผลิตพืช (4) ด้านการผลิต ระดับความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาประเด็นระดับมากที่สุด คือ การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพ รองลงมาคือ การได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานคุณภาพ การลดต้นทุนการผลิต จะเห็นว่าเกษตรกรยังคงมีความต้องการในการถ่ายทอดความรู้ให้พืชมียุภาพ

4 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนเกษตรกร

4.1 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรทุเรียน เกษตรกร คิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของโรงเรียนเกษตรกร มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรสมาชิก รองลงมา คือ การอบรมโดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง และกระบวนการจัดทำปฏิทินการผลิตทุเรียนคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธีระ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

กิจเจริญ (2550, น. 38) พบว่ามีความเหมาะสมในภาพรวมในการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรมมาก อภิปรายได้ว่าเกษตรกร มองถึงความเหมาะสมของการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรมาเป็นอันดับแรกเนื่องจากปัจจุบันการส่งเสริมหรือการอบรมให้ความรู้ควรเกิดจากความต้องการเข้าร่วมของผู้เข้าอบรมเพื่อให้ตนเองนั้นได้ประโยชน์และนำไปใช้ได้ หากเรามองในประเด็นที่เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมน้อยที่สุด คือการสำรวจระบบนิเวศ การสำรวจระบบนิเวศเป็นอีกหนึ่งในกระบวนการที่ควรจะต้องดำเนินการเพื่อสำรวจโรคแมลงซึ่งต้องดำเนินการในช่วงเช้า แต่เนื่องด้วยการทำกิจกรรมต่างๆของตัวเกษตรกรจึงไม่สามารถดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวทำให้ตัวเกษตรกรอาจมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการสำรวจระบบนิเวศ

5. ปัญหา ข้อเสนอแนะ ในการผลิตทุเรียนคุณภาพ

5.1 ปัญหาของการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของธีระ กิจเจริญ (2550, น. 46) ที่พบว่าปัญหาของโรงเรียนเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย โดยเมื่อนำปัญหามาลำดับตามระดับปัญหาจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ (1)ด้านการผลิต พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีระดับปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาสูง มากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ในภาวะทางเศรษฐกิจปัจจุบันไม่ตีส่งผลให้ราคาสินค้าต่างๆปรับตัวแพงขึ้นทำให้ตัวเกษตรกรมองเห็นเป็นปัญหาอันดับแรก (2)ด้านการตลาด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับปัญหาไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าเองได้ มากที่สุด จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตให้แก่ล้งรับซื้อ ซึ่งราคาและเกรดต่างๆ ผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา

5.2 ข้อเสนอแนะ ในการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรของเกษตรกร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อเรียงลำดับตามระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านความรู้ ด้านการสนับสนุน เพื่อไปวิเคราะห์ ตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณาแยกรายละเอียดในแต่ละด้าน ได้ดังนี้ (1) ด้านการตลาด พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะที่ว่าควรมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน มากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยเกษตรกรต้องนำผลผลิตไปขายในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงผลมาจากราคาการรับซื้อ และกระบวนการรับซื้อในพื้นที่ไม่แน่นอน (2) ด้านความรู้ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะที่ว่าควรมีการให้ความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ มากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า การให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอเป็นการติดตามและเป็นการเรียนรู้ที่ละขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการถ่ายทอดความรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดระนอง พบว่า ประเด็นที่สำคัญที่ควรเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.39 ปี ดังนั้นเกษตรกรจึงควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ประสบการณ์ให้กับทายาทหรือเกษตรกรรุ่นใหม่ และร่วมกันนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับปรุงและพัฒนาผลผลิตให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรยังขาดความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จึงควรกระตุ้นและสร้างการรับรู้ที่เกษตรกรยอมรับและเป็นการเรียนรู้ไปพร้อมกันกับตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

1) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร เปลี่ยนให้เกษตรกรดำเนินการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2) จากผลการวิจัยพบว่า สื่อบุคคลยังเป็นแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับข้อมูล มากที่สุด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมยังคงเป็นบทบาทที่สำคัญในการให้ความรู้และเป็นพี่เลี้ยงต่อตัวเกษตรกร

3) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อประโยชน์ของโรงเรียนเกษตรกรในระดับมากโดยโรงเรียนเกษตรกรเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของตัวเกษตรกร การส่งเสริมในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรจึงควรต่อยอดและพัฒนา

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) จากผลการวิจัยพบว่า ควรมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายจากวิทยากรที่มาให้ความรู้ ในเรื่องต่างๆ เพื่อไม่ให้เกษตรกรรู้สึกเบื่อในการเข้าร่วมกระบวนการ

2) จากผลการวิจัยพบว่า ในการส่งเสริมควรเกิดการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายของโรงเรียนเกษตรกรภายในจังหวัดเพื่อขยายผลความสำเร็จที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

1.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรเป็นกระบวนการที่เหมาะสมต่อการขยายผล ดังนั้นหน่วยงานควรมีการสนับสนุน และส่งเสริมกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรต่อไป

2) จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องราคาผลผลิตที่ตกต่ำการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการผลิตพืชที่มีคุณภาพ และส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปได้ 2 ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการศึกษาเป้าหมายเพิ่มเติม เช่น เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร เพื่อให้เกิดข้อมูลเปรียบเทียบความเหมาะสม และความต้องการของการส่งเสริมการผลิตพืชคุณภาพในรูปแบบกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

2.2 ด้านการศึกษา

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร และเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาส่งเสริมการผลิตและการจัดการที่มีคุณภาพ

2) ควรศึกษาการส่งเสริมการเกษตรด้วยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร กับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นในพื้นที่เพื่อให้มีข้อมูลในการพัฒนาผลผลิตให้เป็นที่ต้องการของตลาด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

3) คว้าศึกษาเปรียบเทียบในกลุ่มสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร ของแต่ละปี เพื่อเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบการส่งเสริมและการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2566). การค้าผ่านแดนไปจีน ปี 2566 ขยายตัว 44.1% ส่งออกทุเรียนสดไปจีนครองแชมป์ มูลค่ากว่า 9 หมื่นล้านบาท ขยายตัว 81.7%. <https://www.dft.go.th/th-th/NewsList/News-DFT/Description-News-DFT/ArticleId/27593/27593>.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (farmer Field School). <https://k-station.doae.go.th/?p=1398>
- กฤษณะ จันทะนารักษ์. (2564). การผลิตและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกรแปลงใหญ่ทุเรียนอำเภอเมือง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระ กิจเจริญ. (2550). การประเมินผลการฝึกอบรมตามโครงการโรงเรียนเกษตรกรไม้ผล จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ระวีร์สมิ์ ขวัญชัย , นาริรัตน์ สีระสาร และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2567). “การได้รับการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง”. วารสารวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม การเกษตร. ปีที่ 55. (ฉบับที่ 2). หน้า 149-162.
- ศยามล สินประเสริฐ. (2562). แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สรารุช ชลหาญ. (2563). การส่งเสริมการผลิตทุเรียนพื้นเมืองคุณภาพในจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง. (2566). ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรจังหวัดระนอง. ระนอง.